

Problem inför

SAPs extra partikongress

2011

en debattinlägg

av

Svante Pedersson

1. Inledning

I 2010 års riksdagsval drabbades Sveriges socialdemokratiska arbetareparti (SAP) av sitt i modern tid svåraste valnederlag. Det ledde till partistyrelsens beslut om tillsättande av kriskommissionen med dess sammansättning och befogenhet att göra en valanalys och att komma med ett förslag som tydliggör vårt partis politik. Partistyrelsen beslöt också att tidigarelägga mellankongressen på grund av det dåliga valresultatet. När så Mona Sahlin, ett par veckor före förtroenderådets sammanträde den 4 december 2010, meddelar att hon skulle avgå som partiordförande innebar det att den extra partikongressens viktigaste uppgift blir att välja ny partiordförande och genomföra andra eventuella personval.

När jag nu gör det här inlägget är det för att ge ett underlag för en diskussion i arbetarkommunerna och med våra kongressombud före partikongressen om den problematik som jag ser kring det som ska behandlas på kongressen.

Diskussionen bör handla om bl.a. följande:

- Hur är det möjligt att med stöd av partiets stagar välja partiordförande som planerats
- Förtroenderådets förpliktande beslut
- Nomineringsförfarandet
- Behandlingen av kriskommissions rapport
- Vad vi kan lära av tidigare kongresser

2. Planerat val av partiordförande oförenligt med partiets stadgar?

Vad säger stadgarna?

I partiets stadgar, paragraf 7 och 8, regleras ansvar och uppgifter för de olika ledningsfunktionerna och hur val sker till dessa.

Partistyrelsen

- Partistyrelsen handhar ledningen av partiets verksamhet i överensstämmelse med partiets program och stadgar samt av kongressen fattade beslut.
- Partistyrelsen är partiets högsta beslutande organ då kongressen inte är samlad.
- Kongressen ska välja en partistyrelse som består av 33 ledamöter. Av dessa ska sju utgöras av de ordinarie ledamöterna av verkställande utskottet.
- Kongressen väljer sju suppleanter för verkställande utskottets ledamöter.
- Kongressen väljer dessutom 15 suppleanter för de övriga styrelseledamöterna. Dessa ska kallas till partistyrelsens sammanträden. De har yttrande- och förslagsrätt samt rösträtt då de ersätter ordinarie ledamot, vilket sker i den ordning de är valda.

Verkställande utskottet

- Verkställande utskottet handhar med ansvar inför partistyrelsen den omedelbara ledningen av partiets verksamhet.
- Utskottet ansvarar för att beslut som fattas av kongressen och partistyrelsen blir utförda.

- VU består av sju ordinarie ledamöter och sju suppleanter.
- Av utskottets ledamöter väljs ordföranden och sekreteraren särskilt.

Mina kommentarer till stadgarna

Som framgår finns inte i stadgarna reglerat något om ordförandens uppgifter och ansvar. Som framgår ovan så ligger det högsta ansvaret på VU när det gäller den omedelbara ledningen av partiets verksamhet. Ordförandens ansvar/makt bör således i praktiken vara reglerat i en delegationsordning från VU. Brister hos en partiordförande kan således direkt härledas till brister i VU. Eftersom brister i VU enligt stadgarna ska åtgärdas av partistyrelsen är denna ytterst ansvarig för partiordförandens brister. I realiteten kan de eventuella brister som en partiordförande uppvisar vara ett direkt resultat av beslut fattade av VU och av partistyrelsen.

När Mona Sahlin valdes som efterträdare till Göran Persson, liksom tidigare val av partiordföranden, var det frågan om ett fyllnadsval till verkställande utskottet. Att det nu inte är fråga om ett fyllnadsval talar Mona Sahlins uppmaning till sina styrelsekamrater att ställa sina platser till extra kongressens förfogande. Det vill säga att hon utgått från stadgarna tillämpas och som innebär att hennes efterträdare kommer att vara en av 33 de valda styrelseledamöterna. Hon anser således att de som valdes på 2009 års kongress till partistyrelsen och VU delar ansvaret med henne för det svåra valnederlaget. Eftersom hon har stöd för detta ställningstagande i stadgarna borde de berörda, kongressombud och vi medlemmar inte behöva diskutera om hon gjorde rätt eller fel med sin uppmaning. Ty om samtliga berörda meddelar valberedningen att de ställer sina platser till extra kongressens förfogande, innebär det att Mona Sahlin med sin uppmaning gjort att arbetarekommunerna och valberedningen inte är bundna till att i nomineringsförfarandet endast föreslå kandidater till ordförandeposten. Om det skulle visa sig att en del ledamöter i partistyrelsen ändå ställer sina platser till förfogande, strax före eller under kongressen, har då inte valberedningen eller arbetarekommunerna fått tillfälle att delta i nomineringsförfarandet till valet av deras efterträdare.

3. Förtroenderådets diskussioner förpliktande

Partisekreterarens föredragning av partistyrelsens motiv för att valberedningen till sin sammansättning representerar hela landet och när det gäller valberedningens arbetsformer samt den efterföljande diskussionen var inspirerande. Ombuden underströk i sina inlägg hur viktigt det är att valberedningen bedriver sitt arbete med stor öppenhet samt hur viktigt det är att vi som medlemmar i våra arbetarekommuner utnyttjar möjligheterna att aktivt delta i nomineringsprocessen fram till extra kongressen.

Mitt slutintryck från det historiskt viktiga sammanträdet med förtroenderådet är att om den partistyrelse som extra kongressen väljer, med samma öppenhet bedriver sitt arbete med förslaget till innehåll i vårt partis politik på kort och lång sikt, så bör vi med stor tillförsikt kunna se fram emot 2013 års partikongress.

4. Nomineringsförfarandet

Uppställda kriterier för kandidater till partiordförande

På partiets hemsida finns valberedningens kriterier för tänkbara kandidater till ordförandeposten. Där framgår åter bilden av den starke ledaren som ska fixa en ny socialdemokrati. Är verkligen alla dessa krav relevanta i det lagspel som stadgarna uttrycker när det gäller partiledningens olika ledningsfunktioner?

Det som i stället borde uppmärksamma är vilka krav som bör ställas på ledamöter i partistyrelsen och VU. Enligt stadgarna är det ju dessa som har det reella ansvaret och måste därför uppfylla vissa kriterier för att kunna leva upp till ansvaret. Nedanstående kriterier som nu ställts upp för partiordföranden bör därför även gälla för alla ledamöter i partistyrelsen:

Vara tydligt förankrade i partiets värderingar (uttryckta i partiprogram och stadgar), kunna leda vår idédebatt samt att i samspel med medlemmarna utveckla partiets politik efter de förändringar som sker i samhället och i omvärlden.

Av detta följer att det blir svårt att nominera och välja personer som på förhand uppger att de inte står för alla *partiets värderingar*. Men man kanske inte ska ta så hårt på sådana kriterier. Göran Persson skulle i så fall aldrig kunnat bli vald till partiordförande. Nu kunde han i stället se till att partiprogrammet ändrades så att det kom att överensstämma med hans värderingar.

Otydligheter i nomineringsarbetet

Enligt stadgarna svarar distriktsstyrelsen för distriktets nomineringar. Av diskussionen på förtroenderådets sammanträde framgick att många ombud, bl.a. Karl Peterséns från Norrbotten, uttryckte att Arbetarekommunernas samtliga nomineringar ska gå fram till valberedningens sekretariat via distriktsstyrelsen. Det ger även valberedningens ordförande, Berit Andor Bylund, uttryck för på SAPs hemsida att:

- Partidistriktet ska i detta skede inte göra någon rangordning av kandidater.
- Uppdraget är att ta fram ett antal personer som man anser uppfylla kriterierna.
- Partidistriktet ansvarar för att i denna process involvera arbetarekommuner, grundorganisationer och medlemmar. På vilket sätt det sker avgör respektive partidistrikt utifrån sina förutsättningar.

Med tanke på de frågetecken som finns angående vilka personval som kan komma i fråga på den extra partikongressen samt risken för att en del partidistrikt inte på allvar involverar arbetarekommuner, grundorganisationer och medlemmar är det många som undrar över vad som egentligen pågår. Här borde förtroenderådets ombud kunna göra en insats. Mot den bakgrunden bör arbetarkommunerna bjuda in dem till sina nomineringsmöten.

5. Behandlingen av kriskommissionens rapport

Den 15 februari 2011 redovisade kriskommissionen sitt uppdrag i rapporten ”Omstart för Socialdemokraterna” på 120 sidor, innehållande en valanalys och förslag till åtgärder.

En viktig dagordningspunkt på den extra kongressens blir behandling av kriskommissionens rapport. Efter föredragning och diskussion av rapporten bör inga detaljbeslut av den politiska inriktningen tas på denna kongress. Det bör bli den valda partistyrelsens uppgift, att med rapporten som underlag förelägga 2013 års partikongress ett förslag till program för vårt partis kort- och långsiktiga politik. I detta programarbete anser jag att arbetarekommunerna ska svara för att alla medlemmarna (de med kommunala uppdrag, de med interna uppdrag, medlemmar som deltar i möten och alla intresserade medlemmar) ges möjlighet att medverka. Till detta återkommer jag i en kommande skrift.

6. Vad vi kan lära av tidigare kongresser

Vid 2001 års partikongress behandlades förslag till nytt partiprogram. Jag tycker att det finns mycket att lära av hur partiledningen då styrde dessa diskussioner för att få igenom sina förslag. Denna taktik kan mycket väl upprepas på den kommande partikongresser. Som kongressombud gäller det att vara beredd på alla knep och trix som partiledningen kan ta till. Det kan också vara svårt att stå upp för sina egna värderingar när partistyrelsens föredragande värtaligt för fram partilednings argument. I skriften ”Den nya socialdemokratin” återger jag ett utdrag ur Göran Perssons programtal samt alla inlägg som gjordes på 2001 års partikongress angående den inledande skrivningen av partiprogrammet.

Ur Göran Perssons programtal

Förslag till ett nytt partiprogram behandlades den 6 november och ärendet inleddes med Göran Perssons programtal. Hela hans tal handlade om motiven för att vårt parti behövde få ett nytt partiprogram. Han uttryckte dock inte det verkliga motivet till detta behov, nämligen EU-medlemskapet. Det var alltså EU-medlemskapet, med dess konsekvenser, som ledde fram till att Göran Persson med sin partistyrelse bestämde sig för att partiprogrammet måste ändras. Då EUs uppgift är att slå vakt om kapitalets frihet, kunde partiledningen inte ha skrivningar i 2001 års partiprogram, som så tydligt som i 1990 års partiprogram beskriver hur kapitalets frihet ska motverkas:

”Ekonomisk maktkoncentration och fåtalsvälde ska bekämpas. Ett centralt medel för detta är den kollektiva kapitalbildningen. Den stärker det demokratiska inflytande över näringslivet, investeringskapitalet kan omfördelas på ett sätt, som främjar en balanserad ekonomisk utveckling liksom nyskapande företagsamhet, och den gör folkliga intressen delaktiga i företagens förmögenhetstillväxt. Det kollektivt ägda kapitalet bildar också en stabiliserande motvikt mot ett allt mer internationellt rörligt privatkapital.

...

I de fall det är nödvändigt för att ta tillvara viktiga gemensamma intressen, överförs i samhällets ägo eller under samhällets kontroll naturtillgångar, kreditinstitut eller enskilda företag.”

Som framgår av nedanstående utdrag ur Göran Perssons programtal använde han det trixet att det var utifrån demokratiska värderingar som ovanstående text måste tas bort ur partiprogrammet.

”Man kan därför inte både kräva att hela folket ska ha bestämmanderätt över produktionen och dess fördelning, samtidigt som detta bestämmande ska vara delat och kunna utövas i fler former, där inte hela folket samtidigt är inblandat.

Att förhandla om löner är till exempel ett sätt att påverka fördelningen av produktionsresultatet. För arbetarrörelsen är denna fria förhandlingsrätt självklar. Då kan vi inte hävda att beslut om produktionsresultatets fördelning i alla delar ska tas av hela folket.

1944 års formulering måste ses mot bakgrund av den tidens debatter. Den är ett resultat av en kompromiss. En kompromiss mellan dem som i likhet med Wigforss ville lyfta fram demokratin som medlet för en samhällsförändring, och dem som fortfarande höll på de närmast statsocialistiska tankarna. Men den är samtidigt präglad av den debatt och de samhällsvillkor, där arbetarrörelsens demokratisyn främst definierades som nödvändigheten att bryta kapitalets makt”.

Med det här knepet ville Göran Persson ge en känsla hos dem som ville ha kvar den gamla formulering, av att tillhöra de som ”höll på de närmast statsocialistiska tankarna”.

Kongressens behandling av inledningsavsnittet

Först under kvällspasset fastställdes 2001 års partiprograms inledande text. Från den ideologiska debatt som föregick detta historiskt mycket betydelsefulla beslut, redovisade jag alla debattinlägg i den ordning de hölls. Det skedde genom att återge framförda förslag och i huvudsak förekommande motivtext.

Av detta referat framgår också de ideologiska skillnader som fanns mellan partistyrelsen och många ombud.

Där framgår att det bara var 17 ombud av totalt 350 som deltog i debatten. Det hade varit en jobbig dag och det var i slutet av dagen som denna fråga diskuterades, så många var säkert trötta. Ett knep som en styrelse kan ta till är just att lägga kontroversiella frågor sent på dagen/kvällen då en viss matthet har börjat göra sig gällande hos deltagarna. Det kan då vara lätt hänt att ledamöter som i stort håller med en talare inte tycker att han/hon själv behöver gå upp i talarstolen och säga samma sak. Och det ligger ju mycket i detta. Det skulle vara ohållbart om alla 350 ledamöter skulle säga vad de tyckte. Men det som mötesdeltagare bör tänka på är att styrelsens förslag har en ”fördel” mot andra förslag. Förslaget får en viss tyngd genom att det stöds av partitoppen och där styrelsens företrädare ofta är en vältalig person. Förslaget kan också ”säljas in” i ett inledande anförande, på det sätt som Göran Persson gjorde i sitt inledningsanförande. Som

ombud på en kongress tycker jag man bör tänka på detta. Om en talare för fram ett motförslag till styrelsens förslag och man håller med om vad som sägs så bör man agera. Det räcker med att gå upp i talarstolen och säga att man håller med den och den talaren. Det finns naturligtvis en gräns för hur många som bör göra detta, men det får man avgöra från fall till fall. På detta sätt kan man bidra till att fler orkar/vågar delta i diskussionen och även påverka likasinnade att stå för sina värderingar vid en omröstning.

Som ombud på en kongress har man inte vad som brukar kallas *bundet mandat*. Det innebär att man inte är bunden att rösta enligt förslag som lagts av den egna arbetarekommunen eller partidistriktet. Men man bör framföra de förslag som man har fått med sig. Genom debatten och diskussionen är ju tanken att man helst ska försöka komma fram till ett gemensamt förslag/beslut. När man som läsare tar del av det i ”Den nya socialdemokratin” återgivna referatet från diskussionen måste man tänka på detta.

Den 42-sidiga A4-skriften innehåller även en kort beskrivning av SAPs tillkomst och ideologiska utveckling och efter ovan nämnda referat en genomgång av texter ur 2001 års partiprogram med ett antal diskussions frågor.

”Den nya socialdemokratin” distribueras av Bilda B7 och kostar 60 kronor där moms ingår men porto tillkommer.

Telefon: 033-4000010.Fax: 033-4000020

E-post: kundtjanst@B7ld.se

Öppentider: 09.00 – 15.00